

Seligeria calcarea

Mörk dvärgmossa

NE NA LC DD NT VU **EN** CR RE
Starkt hotad (EN)
D

Klass: Bryopsida (egentliga bladmossor), **Ordning:** *Grimmiales*, **Familj:** *Seligeriaceae*, **Släkte:** *Seligeria* (dvärgmossor), **Art:** *Seligeria calcarea* - mörk dvärgmossa (Hedw.) Bruch & Schimp **Synonymer:** *Seligeria calcarea* (Hedw.) B. S. G.

Kännetecken

Arten bildar 1-2 mm höga, mörkgröna skott som växer enstaka eller flera tillsammans. Bladen smalnar av från en oval bas till en långt utdragen, styv spets som fylls ut av den kraftiga nerven. Bladkanten är svagt tandad eller otandad där bladet smalnar av. Arten är samkönad och kapslar är vanliga. Kapselskaftet är 1-2(-3) mm långt. Den korta, ovala till päronformade kapseln har rödbruna, trubbiga peristomtänder. Som torr och tömd är kapseln urnformig till trattlik. Sporererna är 14-18 µm i diameter.

Mörk dvärgmossa känns igen på de styva bladspetsarna och de förhållandevis stora sporererna. Den växer ofta tillsammans med kalkdvärgmossa *S. donniana* som dock har en mindre, smalare kapsel utan peristom.

Utbredning och status

Arten förekommer mycket sällsynt i södra Sveriges kalkområden, och den var länge känd enbart från Västergötland. Gos (1993) anger den även för Västmanland och Jämtland. Den förekommer sällsynt i Danmark. Det är osäkert om den förekommer i Norge, och i Finland är den endast funnen på en lokal nära gränsen till Ryssland. I övriga Europa är arten känd från Storbritannien i väster till Rumänien i öster. Dessutom är den känd från Kaukasus, Japan och Nordamerika. Arten är rödlistad även i andra länder i Europa.

Ekologi

Mörk dvärgmossa växer på sten - framförallt i kalkrika trakter. I Sverige utgörs underlaget främst av kalksten. I Danmark och Storbritannien hittar man den även på lodytor av krita. Den växer helst på fuktiga, skuggiga lokaler, men den kan även förekomma på mer exponerade platser. Mossvegetationen är ofta mycket sparsam där den växer, men den kan påträffas tillsammans med kalkdvärgmossa *S. donniana*. Mogna kapslar påträffas framförallt på sommaren.

Hot

Allt som kan förändra lokalklimatet utgör hot, såsom avverkning av skogen och förändring av hydrologin genom t.ex. dränering. Stenbrytning och annan exploatering av lokalerna utgör andra potentiella hot mot arten.

Åtgärder

Ingrepp som förändrar lokalklimatet på lokalerna för arten bör undvikas. Skog i anslutning till kalkbranter bör undantas från skogsbruk generellt. Kända lokaler bör skyddas mot stenbrytning och annan exploatering. Ytterligare återbesök på kända lokaler måste ske för att se om artens fortlevnad i Sverige är säkerställd eller om ytterligare åtgärder behövs för att skydda arten.

Övrigt

Utländska namn -- DK: Skygge-Kalkmos, GB: Chalk Rock-bristle.

Etymologi: calcarius = kalk-, som växer på kalk; calc-is genitiv calx (lat.) = kalksten; suffixet -arius (lat.). Torde syfta på att arten förekommer på kalksten även om det språkligt indikerar att det skulle syfta på calcar (lat.) = sporre.

Uttal: [*Seligeria kalkárea*]

KEY FACTS Chalk Bristle-moss. Shoots 1-2 mm long, growing scattered or forming dark green patches. Leaf margin finely crenulate above. Capsules common, pyriform with blunt teeth, urceolate to funnel-shaped when empty. Seta 1-2(-3) mm. Spores 14-18 µm, mature in summer. - Grows on calcareous rock, mainly in shady and moist habitats, but sometimes also in more exposed situations. A very rare species, in the Nordic countries found only at a few localities.

Litteratur

Crum, H. & Anderson, L. E. 1981. Mosses of eastern North America, Vol. 1 & 2: Columbia University Press, New York.

Fojcik, B. 1995. *Seligeria calcarea* (Musci, *Seligeriaceae*) in Wyzyna Wielunska (Central Poland). *Fragmenta Floristica et Geobotanica* 40(2): 911-913.

Gos, L. 1993. Two species of *Seligeria* (Musci, *Seligeriaceae*) new to Finland. *Fragmenta Floristica et Geobotanica* 38(2): 509-512.

Hakelier, N. 1966. Bidrag till Sveriges mossflora V. *Svensk Bot. Tidskr.* 60: 216-217.

Hakelier, N. & Larsson, B.M.P. 1974. Nordisk Bryologisk Förenings exkursion 1974. *Lindbergia* 3: 345-346.

Lönnell, N. 2006. *Seligeria calcarea* mörk dvärgmossa s. 214. I: Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna. [AJ 6-23], Bladmossor. Sköldmossor - blåmossor : Bryophyta : Buxbaumia - Leucobryum. Artdatabanken, Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala.

Vitt, D.H. 1976. The genus *Seligeria* in North America. *Lindbergia* 3: 241-275.

Författare

Niklas Lönnell 1998. Rev. Niklas Lönnell 2006. Uppdaterat 2010.